

ОТЕЧЕСТВЕННЭ ЗАУЭМ И ФРОНТХЭМ ДЕЖХЭМ
 (1944 гьэм, декабрым и 5-м кьыщыцэдэзауэ и 12-м нэс зауэр зэрэнлуэклэм и обзор)

Жылапхэз гьэхьзырыныр — 10
мыхьэнэшхуэ зилэ луэхугуэуэц

Ди Черкесскэ областн и штыцхэм, мы гьэм, народно-освободительскэ кьвалыншхуэ итц — и 1944 гьэм зыта штыгуктар обьыгьтэр оккупационн ипэклэ зэрххуэу зыта кьыгьэм интэссыну. Абы мыхьэнэшхуэ дэтхэнэ зы колхозн и луэцкэ кьыщыцэгьтэны хуейш жылапхэз бидхар, плану атэлхэр ролэуэцкэ дэтхэнэ мыхуэу, атырлэпхэм шьэхэдэхуэ. Ясэгьтэну кьызырэгьтэпхэныфэуу теухуэу. А луэхуэуэр гьэзэшынэгьтэм шьобэны хуейш дэтхэнэ зы колхозн и правлениери. Мис арац жылапхэзэр гьэхьзырыныгьтэмрэ, а мы шьэхэуэр тепплэхэ хуэ конциам изгьэсынэгьтэмрэ яды мыхьэнэшхуэ зилэ луэхуэуу, ди партиан, советскэ комсомольскэ организациям, колхозхэм я правлениям и я пшхькэм кьыщыуэр. Жылапхэз фондхэр я зема мыкнэ фьыуэ кьызырэгьтэныгьтэм нэсу шьобэ хуэзэшхуэ руководителхэр зэрхьхэр фактх и кьыгьтэлауэр. Жылапхэз фондхэр гьэхьзырыныгьтэр кьыгьтэ шьынэгьтэр шьэч мыуу луэхугуэуэц.

Овесир пхьынэмкэ планыр вэщла хуэным папшкэиз авискэ районым и колхозн и аджыри янэ хуейш овеситер шьыл. Мы районым колхозхэм аджыри кьыщыэр ячэмы жылапхэуэ центри мирэ шьитхуэр. А районым и колхозхэм яхэтхэц жыри жылапхэуэ кьыгьтэна кьычэны шьеджхэр луэныр ямыуауэ. Сталин и шькэ, Ленин и шькэ, Вородов и шькэ зэхэт колхозн и аджы кьыздэсны нарты-жылапхэз жалэу кьыгьтэна шькэхэм нартыуэ кьычэныр лухакьым. Жылапхэзэр ирауэну хаха бандхэр мылажыуэ эдэщыт ахохэри районым и кьыщыт шьыщыцэ. Абы хуэдэ ахохэм яшыщыцэ "Ш Интернационал" колхозыр.

Жылапхэзэр ирауэныгьтэмкэ 15-и и дирекцияр дьэныр хуэным и шькэ зэ шьхуэ земами кьохуэр ялэм шькэклэ комбинатхэр нонт изгьэшыну жэлри илэпхэуэр ирауэну кьычэны колхозхэм ярыткым. А комбинатхэр ремонт ярышхьыну ягьэуауэмы, жы-

лапхэзэр ирауэну колхозхэм ярыткым.

1945 гьэм гьэвэ бэв кьэлэщыным папшкэиз жылапхэзэр гьэхьабэ-ныгьтэр, ахэр тырлэпхэ хуэ конциам изгьэсынэгьтэр мыхьэнэ зилэ луэхугуэуэшхуэц. Арабы хуэдэ шьтэ пэты жылапхэзэр гьэхьабэныгьтэр шьэч мыхуэу шабуу аоклуэкыр. Арабы хуэдэу адэщытри Кувинскэ районырарш. Абы гуэдэщытри кьэхэри шьыцлэхэц Черкесскэ районым. Кувинскэ районым и колхозхэм я жылапхэуэ я процент тошлэргхуэр жылапхэз фьейц, абыхэм я кьыгьтэм и прэцентир аджырик кьыгьтэна хуэуэ шьткым. Жылапхэуэуэ тепплэхэ хуэ конциам изгьэсынэгьтэмкэ районым и кьыщыцэ луэхугуэуэ парн шьыэрэхэуэцым.

Черкесскэ районым и колхозхэм ахурикуэуэ-м аджыри жылапхэуэ центрир минитхуэр шьитхуэр. Хьэзырыуэ жылапхэзэр ягьэхьабэ-закьым. Ж-лэхэр зэрэушцэбэ машиннах-р фьыуэ лажьэ-кьтым. Районым и кьыщыцэ итц "ВИМ" жыхуэла, жылэ зэрэгьтэбэ, машиннахуэ 3, ауэ абытэм яшыц зыи кьэбгьэсбэп хуэркым, ахэр згьэлэщыхакьым А районым и руководителхэм тэжлу ягу ягьэуэ нужэ ихьэхэтэмэ, жылапхэзэр гьэхьабэ-ныгьтэ луэхутхуэр зыуэ зэфьэ-кэ зэрэхуэуэмы шьэч хэлкьтым.

Кувинскэ, Че кесскэ районыхэм я райземотделхэм, а луэхуэмы, ныкуэсайныгьтэуэ хэлхэр ятхэри шьыцэц мыхуэмэ, хьэрэчэт гуэр зэрэхуэуэ жылапхэзэр и земами гьэхьэуэуэуэ, ахэр гьэхьэбэ зэрэхуэуэмы шьлэхэуэцым.

Районым я партианэ, советскэ организацияхэм я руководителхэм, райземотделхэм я заведующхэр, колхозхэм шьыцлэ первичнэ партианэ, комсомольскэ организацияхэм я секретархэр колхозхэм я правлениах-р пэсори ядык пхьыэнэ хуейш, жылапхэзэр гьэхьэзырыныгьтэмрэ, хьэзырууэ жылапхэзэр ягьэхьабэ-ныгьтэмрэ, Арац, нобэ луэхур зыутыр, сыт шькэклэ жылэма гьэвэбэ кьэлэщыныгьтэм и льяб-жыар бгьэтэлыныгьтэмкэ жылапхэзэр фьыуэ шьытын хуейш.

2-рей УКРАИНСКЭ фронтым и дэхэр город БУДАПЕШТ и ишхьэрэ-кьуэцкэлуэклэ наступлением шьадэщ артиллерийскэ подготовкэ иккэ Шэ бжыгьтэ хуэуэ толхэр нафлэ гуашькэ немецхэм теуахэц. Огневой валым и ужь шьашуу яту советскэ пехотинихэр атакэ кьуэцкэ. Удыну немецхэм ирэххэр хагьахуэр, ди частхэм пхатхьэц бьэдэу гьэвбэ бийм и оборонитэр. Пхатхьэ хуэа шьыпэм деж ипэклэ зэрэхуэуэц советскэ танкхэмрэ кавалерияхэмрэ. Наступать зэрэхэ махуэ зыбжонэм я кьуэцкэ ди дэхэр зырагьтэуэуэц пхатхьэ фронтым и кьыгьтэуэр километри 120 кэ икнэ фронтым и кууагыам километр 60 кэ икхьэхэри город БУДАПЕШТ и ишхьэрэлуэклэ ДУНАЙ псым бгьэдэыхэц ди дэхэр. Кьыгьтэц город ВАЦ — немецхэм я оборонэм и бандэри, зыфьлэгьтэна иныр. Венгрия и столицэм бгьэдэыхэны гьэмкэ, ишхьэрэ лэныкьуэмылэ прикрывать зыщы шьтар. Ишхьэрэ лэныкьуэмылэ наступать кьыщыцэ частхэм зырагьтэуэц Венгриярэ Чехословакияхэм я шьы шьэпэлэ граничнэ бгьэдэ хьэныгьтэр икнэ кьыгьтэц венгерскэ город БАЛАШАДЬЯРМАТ. Бийм хьэлэуэдыкьыныгьтэ хэлхэ шьтэ. Зауэр адеуэ кэ шьыпэхэм ярэхэц ве-

мецхэм я вооруженнэ, техникэ зэхькуэахэмрэ кьыгьтэлауэцхэмрэ.

Зы земами 2-рей УКРАИНСКЭ фронтым и дэхэр БУДАПЕШТ и ишхьэрэлуэклэ ДУНАЙ псым зырагьтэуэц абидэклэ ди дэхэм пхатхьэц псым и кьуэцкэ луфэм деж биям шьлэ оборонэр икнэ Дунай и кьуэцкэ луфэм лутурэ ишхьэрэклэ наступать зыщы дэхэм ВЕЛЕНЦ гуэлым деж шьлэуэдыкьыныгьтэр (шыхьэжыныгьтэр) зырагьтэуэцхэмрэ.

Будапешт и ишхьэрэ-кьуэцкэлуэклэ ди дэхэм наступление зырагьтэуэцхэмрэ, зыуэ гуашьлэхэм кьыгьтэуэц город икнэ гьуэцкэлуэклэ зэрэхьтэц стану Геделла.

Декабрым и 5-м кьыщыцэ дэзауэ и 11-м нэс (декабрым и 11-ри кьыгьтэуэ) екуэцкэ наступление зэрэхэ махуэ я кьуэцкэлуэклэ, 2-рей Украинскэ фронтым и дэхэм Венгриям и шьыгум деж плену кьыгьтэуэц немецкэ, венгерскэ солдатрэ офицерхуэ 7.450.

Венгриям и кьуэцкэлуэклэ, город Миш олл и ишхьэрэлуэклэ икнэ и ишхьэрэ кьуэцкэлуэклэ ди дэхэр заухькьэрэ ипэклэ кьуэцкэлуэклэ декабрым и 12-м кьыгьтэц город ШАЙО-СЕНТ ПЕТЕР — мыхьэ нэшхуэ зилэ коммуникацэ узел икнэ шактно-руднэ районы.

Венгриям и кьуэцкэлуэклэ, псыхуэ Дунайрэ Драпэрэ я захуэкуэмы дежхэм ди дэхэм, наступление ирагьтэуэцхэмрэ, кьыгьтэуэцхэмрэ город икнэ гьуэцкэлуэклэ зэрэхьтэц БАЛУЧ икнэ ишхьэрэлуэклэ кьуэцкэлуэклэ дежхэм шьыпэхуэ, нэсу Балатон гуэлым и ишхьэ луфэм бийр тырадэжыц. Ди дэхэм я удны гуэцкэлуэклэ шьтхуэрэ отступать зыщы бийм хьэлэуэдыкьыныгьтэуэц шьтэ шьхуэ кьыруки техникэклэ. Зы махуэ закьуэмы и кьуэцкэлуэклэ советскэ частхэм зырагьтэуэцхэмрэ гьтлэроушхуэ 2.000 икнэ плен куэди кьыгьтэуэц. Эскэ соединениам и боецхэм я закьуэмы немецкэмы кьыгьтэуэц танкхуэ 2, топхуэ 26, пулеметхуэ 40, ятхьахуэ 60, шьхуэ 800 икнэ абы кьыгьтэуэцхэмрэ зырагьтэуэцхэмрэ трофейхэрик.

Югославиям и кьуэцкэлуэклэ, псыхуэ Дунайрэ Савэрэ я захуэкуэмы дежхэм, Югославиям и Народно-Освободительскэ армиям и дэхэм, ди дэхэм кьыгьтэуэцхэмрэ зэрэхьтэцхэмрэ, кьыгьтэуэцхэмрэ икнэ гьуэцкэлуэклэ стану ШИД.

Декабрым и 5-м кьыщыцэ дэзауэ и 11-м нэсхуэныкэ ди дэхэм зэрэхьтэуэцхэмрэ немецкэ танкхуэ 279 рэ хьэуэмы шькэлуэклэ зауэрэ зенитнэ артиллериям и нафьтэрэ кьыраудыхэц бийм и самолетхуэ 130 рэ.

СОВЕТСКЭ ИНФОРМЬЮРОМ КЬЫБГЬЭДЭКЬУ

Декабрым и 13-м оперативнэ сводкэ

Декабрым и 13-р екуэцкэлуэклэ ВЕНГРИЯМ деж город МИШКОЛЦ и ишхьэрэлуэклэ икнэ и ишхьэрэ кьуэцкэлуэклэ ди дэхэм, наступление ирагьтэуэцхэмрэ, зыуэ кьыгьтэуэц кьыжэжэу КОЖМАРК, КЕНДИ, ТОМОР, ЛАК, АБОД, БАЛАЙТ, ФИНКЕ, МУЧОНЬ, ШАЙО-КАЗИ-Ц, АЛШО, гьуэцкэлуэклэ стану ХАЛМАЙ, ФИНКЕ, БАРЦИКА.

БУДАПЕШТ и ишхьэрэ кьуэцкэлуэклэ ди дэхэм кьыгьтэуэцхэмрэ СУРДОКПЮШПЕКИ БЭЛАХАЛОН, ЧЕЧЕ КУТАШО, НАГРАД-ШИПКЕ, ГЕД, КИШАЛАГ, ИША СЕГ, гьуэцкэлуэклэ стану СУРДОКПЮШПЕКИ, ЧЕМАД, ИШАСЕГ.

Декабрым и 12-м и кьуэцкэлуэклэ ВЕНГРИЯМ и шьыгум зырагьтэуэцхэмрэ заухькьэрэ деж МИШКОЛЦ районнэ и ишхьэрэлуэклэ БУДАПЕШТ и ишхьэрэ-кьуэцкэлуэклэ деж 2-рей УКРАИНСКЭ фронтым и дэхэм плен кьыгьтэуэцхэмрэ немецкэ, венгерскэ солдат офицерхуэ 1700.

Фронтым и адрес участкахэм — разведчикхэр плэкуэахэц икнэ шьыпэлэ гуэрэхэмкэ шьыпэлэ мыхьэнэ илэуэуэ шькэлуэклэ.

Декабрым и 12-м и кьуэцкэлуэклэ ди дэхэм зырагьтэуэцхэмрэ немецкэ танк 29. Хьэуэмы шькэлуэклэ зауэрэ зенитнэ артиллериям и нафьтэрэ кьыраудыхэц бийм и самолет 11.

Грециям и кьуэцкэлуэклэ шьыткэр

ЛОНДОН, декабрым и 12-м. (ТАСС). Рейтер агентствэм кьыз ритымкэ, Грециям шьыцэ английскэ вооруженнэ кьырухэм я командующэ генерал Скоби декабрым и 11-м кьыгьтэуэцхэмрэ хьыбархэм жэлэр, псорик зэрэщытам зэхьуэдыкьыныгьтэ шьтэуэ кьыгьтэуэцхэмрэ. Партизанхэм я кьыруушхэр Афин и районым, и екуэцкэлуэклэ хьыгьтэуэцхэмрэ, иджырик английскэ дэхэр зычэнысахэм. Декабрым и 10-м махуэныкьуэмы партизанскэ часть захуэсахуэ, Афин и кьуэцкэлуэклэ атакхэм зыхуэныгьтэуэцхэмрэ, английскэ бомбардировщикхэм зэбгыраухуэуэ шьтэц. Хьэгуэдыкьыныгьтэуэ гуэрэхэрик ирэхэц.

Союзникхэм я авиациям и зауэныгьтэр

ЛОНДОН, декабрым и 12-м. (ТАСС). Английскэ авиациям министрствэм кьызыртым декабрым и 12-м и жэм соединениэ "Москито" бомбардировщикхэр теуэхэц Швер, Гамбург, Абыхэм

намышу, бомбэклэ еуэхэц Западна Германиям и военнэ объектхэм. А зауэныгьтэ екуэцкэлуэклэ зы английскэ самолет и тысыпэм кьэкуэцкэлуэклэ.

Западнэ Европэм шькэлуэклэ зауэр

ЛОНДОН, декабрым и 11-м. (ТАСС). Союзникхэм я экспедиционнэ кьырухэм я верховнэ командованием и штабым кьыдыгьтэуэц хьыбархэм жэлэр.

Декабрым и 10-м союзникхэм я дэхэр Аахен районым и кьуэцкэлуэклэ ипэклэ цыкьуэцхэмрэ.

Гюрген миал 3 кэ и ишхьэрэ кьуэцкэлуэклэ деж зауэ зырагьтэуэцхэмрэ. А районым деж бийм кьыгьтэуэцхэмрэ кьыгьтэуэцхэмрэ город Шабберг.

Саар псым и ауэмы Дил лингея районым деж бийм пехотэрэ, танкэрэ эцлэту контрактэ кьыгьтэуэцхэмрэ зызырагьтэуэцхэмрэ. Саарлауэри деж иджыри кьыгьтэуэцхэмрэ город дьдым зауэ шькэлуэклэ. Саар псым Саар Гемюнд

деж шьыгьтэуэцхэмрэ; городым и кьуэцкэлуэклэ шьхэм урам зауэ зырагьтэуэцхэмрэ Сааргеомонд миал 7-кэ и ишхьэрэ кьуэцкэлуэклэ деж союзникхэм я дэхэр Грос Релершнэгтэ бгьэдэыхэц. Бийм и изгьэныгьтэуэц хуэбжыар зылащкэлуэклэ, союзникхэр Хереуэ дьыхьэхэц, иджы зауэ зырагьтэуэцхэмрэ деж.

Вогехэм деж Ко эмар и ишхьэрэ кьуэцкэлуэклэ союзникхэм я частхэр зауэцкэлуэклэ кьыгьтэуэцхэмрэ. Абы и ишхьэрэ адеклэуэц Тани бийм кьыгьтэуэцхэмрэ кьыгьтэуэцхэмрэ.

Декабрым и 10-р еклэ икнэ хуэныкэ истребитель бомбардировщикхэм удны ирэхэц Севернэ Восточнэ Голландиям шьыцэ транспортнэ объектхэм,

абы хуэдэ кьыбэу теуэхэц Германиям.

ЛОНДОН, декабрым и 10-м. (ТАСС). Средиземноморскэ театрым зауэ шьыгьтэуэцхэмрэ союзникхэм я вооруженнэ кьырухэм я штабым кьыдыгьтэуэц хьыбархэм жэлэр, Италия деж 8-рей армиям и английскэ частхэм зауэ гуашьтэуэц зырагьтэуэцхэмрэ Фашиц городым и кьуэцкэлуэклэ, 5-рей армиям и секторым деж патрульхэр активну заухьтэц. Нэгуэцкэлуэклэ зыкьыгьтэуэцхэмрэ шьтэуэ союзникхэм я позицияхэм кьыгьтэуэцхэмрэ.

Союзникхэм я средиземноморскэ авиацияр 2100-нэс кьыгьтэуэцхэмрэ бийм теуэхэц.

